

Återvinningsbarometern 2026

Källsortering av förpackningar i Sveriges hushåll

NÄRINGSLIVETS PRODUCENTANSVAR

Innehåll

Inledning
Förord 03
Sammanfattning
Om undersökningen 04
Metod 05
Resultat
Källsortering i Sverige 06
Felsortering 07
De främsta hindren 10
Vilka grupper sticker ut? 12
Information och kunskap 14
Framtidens förpackningar 15
Slutsatser
Slutsatser 17
Rekommendationer
För kommuner 18
Forskarens tips till kommuner 19
För regering och riksdag 20
För fastighetsägare 21
För byggaktörer 21
För producenter 22
För producentansvarsorganisationer 22
Referenser
Referenser 23

Gör det lätt att sortera rätt

KÄLLSORTERING är en stark vana i Sverige. I de flesta hushåll är det en självklar del av vardagen att lämna förpackningar till återvinning, något som varit lagstadgat i Sverige sedan 1994.

I den opinionsundersökning som Näringslivets Producentansvar låtit göra, och som ligger till grund för den här rapporten, uppger fler än nio av tio privatpersoner att de sorterar antingen alla eller merparten av sina förpackningar. Plockanalyser och återvinningsresultat visar däremot att betydande mängder förpackningar fortfarande slängs i restavfallet eller sorteras fel.

Undersökningen synliggör att det finns ett gap mellan individens upplevda källsortering och hur mycket förpackningar som faktiskt sorteras ut. Många vill göra rätt, men det är inte alltid så enkelt i praktiken. Vad beror det på?

DE STÖRSTA HINDREN för ökad källsortering i hushållen är vardagens praktiska förutsättningar och i viss mån även brist på kunskap om källsortering. Många upplever att källsortering är besvärligt, att det tar tid och att det är svårt att få plats med flera olika typer av förpackningsavfall i hemmet. Kladdiga och illaluktande förpackningar lyfts även fram som en anledning till att vissa förpackningar hamnar i restavfallet i stället för i återvinningen.

Näringslivets Producentansvar vill därför lyfta insatser som kan göra det enklare för privatpersoner att sortera, till exempel fastighetsnära insamling (FNI) och förpackningar som är designade för enkel källsortering och återvinning.

Parallellt med detta bör Naturvårdsverket undersöka effekten av långsiktiga kommunikationssatsningar med syfte att höja kunskapsnivån och stärka förtroendet för nyttan med källsortering och effekten av återvinning hos Sveriges befolkning.

VI VILL MED den här rapporten dela med oss av kunskap och insikter för att underlätta för de aktörer som har en relation med Sveriges hushåll att anpassa sina insatser för en mer effektiv insamling och en ökad materialåtervinning.

Karolina Hagberg Chinell, vd Näringslivets Producentansvar.

”Undersökningen visar att källsortering är ett etablerat beteende i Sverige, men också att många hushåll möter praktiska hinder i vardagen. Gapet mellan vad hushållen uppger att de gör och vad som faktiskt källsorteras visar att förutsättningarna för en ökad återvinning inte bara handlar om vilja eller kunskap – utan om att göra det enklare och tydligare och skapa bättre incitament till att sortera rätt.”

KAROLINA HAGBERG CHINELL

Om undersökningen

Trots att källsortering är en etablerad vana i svenska hushåll, finns det utmaningar som behöver hanteras och möjligheter att utforska för att fler förpackningar ska sorteras ut för återvinning.

BAKGRUND OCH SYFTE

Sverige betalar årligen omkring 2,5 miljarder kronor till EU eftersom vi inte materialåtervinner tillräckligt mycket plast. Det är en kostnad som går att påverka genom investeringar i både teknik och beteendeförändringar som dessutom leder till en ökad materialåtervinning och en starkare cirkulär ekonomi.

Sedan 1994 är det lagstadgat att hushållen i Sverige ska källsortera sina förpackningar och lämna dem till återvinning. Men förutsättningarna för hushållen ser olika ut och påverkas av flera faktorer – var man bor, hur man bor, vilken kunskap och vilka incitament man har och vilka möjligheter man har att källsortera. Lagen träffar dock alla lika.

SVERIGE BEHÖVER bli bättre på att sortera ut, samla in och återvinna förpackningar – framför allt plastförpackningar. Här är hushållen en central aktör, utan deras källsortering når förpackningarna aldrig återvinningen. Näringslivets Producentansvar har därför velat ta reda på vilka attityder, uppfattningar och kunskaper hushållen har om både källsortering och återvinning.

SYFTET MED undersökningen är att få en ökad förståelse för hushållens drivkrafter och hinder för källsortering av förpackningar, och därigenom identifiera möjliga åtgärder som gör det enklare att ta rätt beslut och faktiskt källsortera den där kladdiga förpackningen vid diskbänken. Resultatet ger insikter som är relevanta för att förbättra Sveriges förutsättningar att nå EU:s återvinningsmål.

1

Unga sticker ut

De största skillnaderna mellan grupper i undersökningen återfinns mellan yngre och äldre. Unga vuxna källsorterar i lägre utsträckning och slänger oftare förpackningar i restavfallet, än vad äldre gör. De nås också i lägre grad av kommunens information om källsortering och återvinning. Det är bland de yngre som hinder som tidsbrist, platsbrist och bekvämlighet är mest framträdande.

2

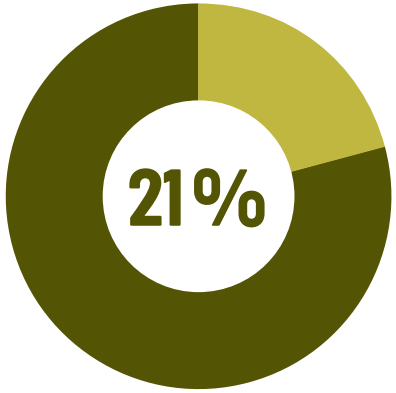
Plastförpackningar är en stor utmaning

En fjärdedel av de som svarat på undersökningen uppger att plastförpackningar är den förpackning som de oftast slänger i soppåsen. Respondenterna har också lägre förtroende för att plastförpackningar faktiskt återvinns, jämfört med andra materialslag.

3

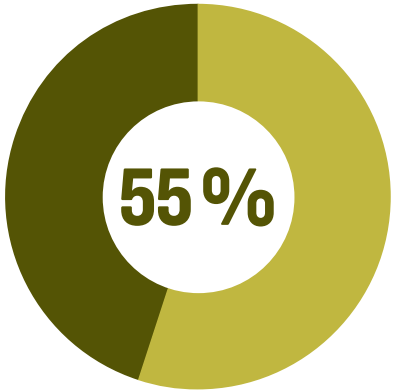
Förpackningens utformning är viktig

Det finns ett stort intresse för information om förpackningars återvinningsbarhet. Tre av fyra vill veta hur återvinningsbar en förpackning är, och två av tre vill få information om andelen återvunnet material. Några av de viktigaste egenskaperna hos en förpackning anses vara återvinningsbarhet, enkel källsortering och låg materialåtgång.

Återvinningsgrad, (andel förpackningar som återvinns av det som är satt på marknaden.) plastförpackningar från hushåll, 2022: 21 procent.

Källa: Återvinningsmålen för förpackningar 2030 – hur når vi dem?

EU:s återvinningsmål för plastförpackningar 2030: 55 procent.

METOD

Rapporten bygger på en opinionsundersökning som Sifo Fifty5Blue genomförde på uppdrag av Näringslivets Producentansvar våren 2026.

UNDERSÖKNINGEN BESTÅR AV

- Webbintervjuer: Sifo-panel med slumpmässigt valda personer från allmänheten.
- Drygt 3 000 intervjuer.
- Målgrupp: personer mellan 18 och 80 år som är delaktiga i hushållets källsortering av förpackningar (dessa utgjorde 99 procent av urvalet om 3 039 personer).
- Datainsamling skedde under perioden 26 mars till 13 april 2026.
- Materialet är viktat efter kön, ålder och region.

OM TOLKNINGEN AV RESULTATEN

I tolkningen av resultaten är det viktigt att komma ihåg att de bygger på självrapporterat beteende och inte på faktisk sortering. Respondenterna beskriver alltså hur de själva uppfattar sitt beteende, vilket inte alltid överensstämmer med hur sorteringen faktiskt ser ut.

Hög delaktighet i hushållen

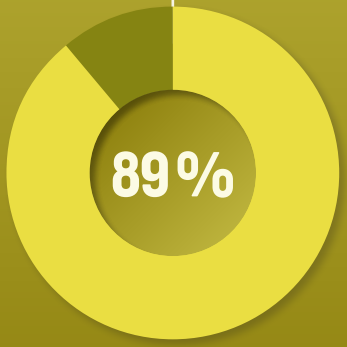
Källsortering är djupt förankrat i Sveriges hushåll. 89 procent uppger att de ofta eller alltid är delaktiga i hushållets källsortering.

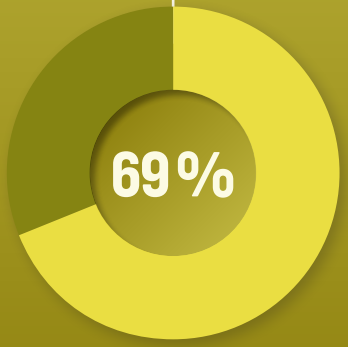

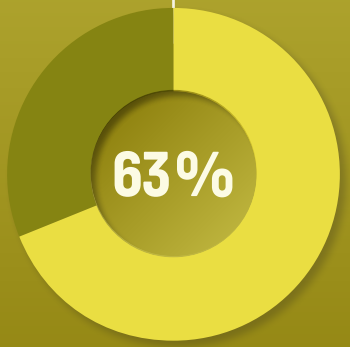
Äldre (65–80 år) är i högre grad delaktiga än yngre (18–29 år). 69 procent av den äldre befolkningen är alltid delaktiga i hushållens källsortering, jämfört med 46 procent av de yngre.

Boende i bostadsrätt eller hyreslägenhet uppger i högre grad än boende i egen villa/radhus att de alltid deltar i källsorteringen (63 respektive 62 procent mot 52 procent).

48 procent känner till att det är lagstadgat att källsortera.

Analys

Den höga delaktigheten och den utbredda vetskapen om vad som händer med osorterade förpackningar visar att källsortering är en etablerad vana i Sverige. Utmaningen ligger alltså inte i att skapa acceptans för källsortering, utan i glappet mellan upplevd källsortering och faktiskt utfall.

Källsortering är en etablerad vana i Sverige

SÅ MYCKET UPPGER HUSHÅLLEN ATT DE SORTERAR

93 procent uppger att de källsorterar alla sina förpackningar eller till övervägande del. Här syns en tydlig skillnad mellan olika åldersgrupper: 64 procent av de äldre (65–80 år) uppger att de sorterar alla förpackningar, jämfört med 35 procent av de yngre (18–29 år).

Regionalt utmärker sig Göteborg, där 53 procent uppger att de källsorterar alla förpackningar, medan Stockholm ligger lägre med 44 procent. Riksgenomsnittet är 50 procent.

KUNSKAP OM LAGKRAV OCH KÄLLSORTERING

Trots att delaktigheten i hushållets källsortering är hög känner mindre än hälften (48 procent) till att det är lagstadgat att källsortera förpackningar.

Bäst är kännedomen bland äldre (51 procent), boende i norra Mellansverige (54 procent) och högutbildade (53 procent). Lägst är kännedomen bland 30–49-åringar (46 procent) samt boende i övre Norrland (43 procent).

Samtidigt känner en klar majoritet (83 procent) till att förpackningar som inte källsorteras eldas upp. Äldre är något mer osäkra än övriga – 21 procent är osäkra på vad som händer med förpackningar som inte sorteras ut, jämfört med runt 10 procent i övriga åldrar.

”En klar majoritet känner till att förpackningar som inte källsorteras eldas upp.”

Felsortering av förpackningar och annat avfall

FÖRPACKNINGAR SOM HAMNAR I RESTAVFALLET

62 procent uppger att de aldrig slänger förpackningar i restavfallet. Här ska endast avfall som inte kan källsorteras slängas. Ändå uppger 26 procent att den förpackning som de oftast slänger i restavfallet är plastförpackningar. Beteendet är betydligt vanligare bland yngre än bland äldre: 40 procent (18–29 år) jämfört med 10 procent (65–80 år).

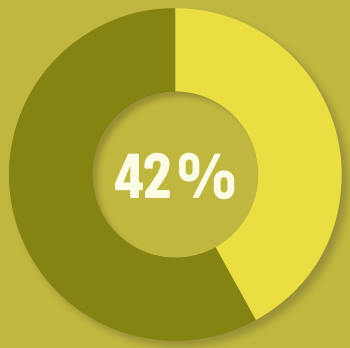
Privatpersoner i hushåll som har tillgång till fastighetsnära insamling (FNI) uppger i något mindre utsträckning än de som inte har FNI att de slänger förpackningar i restavfallet:

SLÄNGER I RESTAVFALLET	HAR FNI	HAR INTE FNI
Pappersförpackningar	12 %	16 %
Plastförpackningar	22 %	28 %
Metallförpackningar	8 %	12 %
Glasförpackningar	4 %	5 %
Inget av ovanstående	67 %	59 %
Vet ej	1 %	2 %

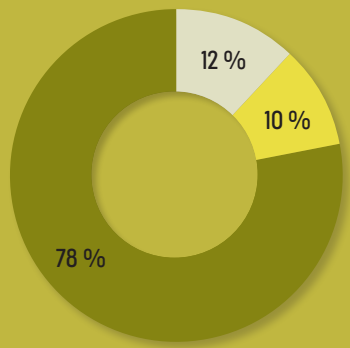
Plockanalyser från Avfall Sverige* visar att mängden förpackningar i restavfallet är lägre hos villahushåll med hög anslutning till FNI. När det gäller lägenheter syns ingen större skillnad i mängd förpackningar i restavfallet, oavsett om anslutningsgraden är hög eller låg.

*Källa: Avfall Sverige, PM nr 1 2025: Plockanalysresultat 2021–2023. **Källa: Återvinningsmålen för förpackningar 2030 – hur når vi dem?

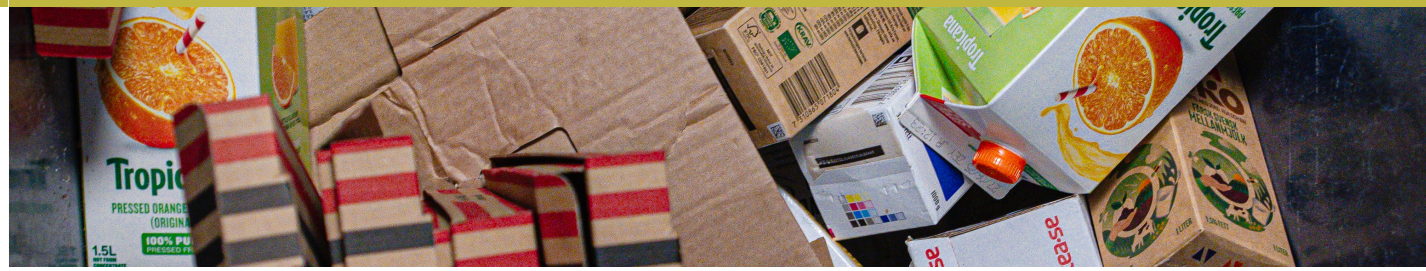

Insamlingsgrad, plastförpackningar från hushåll. Andel källsorterat av total mängd som är satt på marknaden**

Förpackningar i restavfallet. Ungefär en fjärdedel av innehållet i restavfallet är förpackningar, ● 12 procent är plastförpackningar, och ● 10 procent är pappersförpackningar*.

”Hushåll som har FNI slänger annat avfall i förpackningsinsamlingen i något högre utsträckning än de som inte har det.”

FELSORTERING I FÖRPACKNINGS-INSAMLINGEN

NÄSTAN HÄLFTEN (48 procent) uppger att de slänger annat avfall än förpackningar i förpackningsinsamlingen. Beteendet är vanligare bland yngre, där närmare 60 procent uppger att de gör det.

Hushåll som har FNI slänger annat avfall i förpackningsinsamlingen i något högre utsträckning än de som inte har det.

Närmare en femtedel är felsorterat

18 procent av det material som Näringslivets Producentansvar hämtar från kommunerna är felsorterat, det vill säga avfall som inte är förpackningar eller förpackningar som har sorterats fel*. Felsortering försämrar kvaliteten på materialet och kan leda till att mindre material återvinns.

*Källa: Plockanalysresultat 2025, NPA.

Utredning av materialströms-insamling

Under 2026 har Naturvårdsverket utrett vilka utmaningar och möjligheter så kallad materialströms-insamling, det vill säga att allt avfall av glas, metall, plast och papper sorteras efter material, oavsett om det är förpackningar eller inte, kan ha och hur det kan påverka insamlingsgraden av plast. Utredningen redovisades till regeringen i slutet av oktober 2026.

48 procent slänger annat avfall än förpackningar i förpackningsinsamlingen.

Plast sticker ut

PLASTFÖRPACKNINGAR framstår genomgående som den stora utmaningen. De är både den förpackning som oftast slängs i restavfallet och den förpackning som hushållen har lägst förtroende för att den faktiskt återvinns. 21 procent har lågt eller mycket lågt förtroende för att plastförpackningar återvinns. För glasförpackningar är motsvarande siffra 3 procent.

Män har i högre grad än kvinnor lågt förtroende för att plastförpackningar återvinns, 26 procent jämfört med 13 procent.

Analys

Bilden som hushållen har av sitt eget beteende är mer positiv än vad verkligheten visar. 62 procent menar att de aldrig slänger förpackningar i restavfallet, samtidigt som plockanalyser från Avfall Sverige visar att en fjärdedel av en genomsnittlig soppåse består av förpackningar och Naturvårdsverket konstaterar att varannan plastförpackning aldrig når återvinningen*. Hushållen överskattar alltså sannolikt hur mycket de faktiskt källsorterar.

Citat från undersökningen:

”Jag sorterar ungefär 90% av allt avfall. Det kan ibland kännas onödigt att sortera plastförpackningar då de inte kan återvinnas utan eldas upp.”

”De eldas väl upp ändå. Har bara en soppåse hemma och sorterar bara glas och metall separat.”

”Ibland slänger jag i soptunnan, vilket hamnar i restavfall. Tid, ork samt tveksamhet i vilken utsträckning plast kan återvinnas generellt.”

*Källa: Plastförpackningar i restavfallet kan bli dyrt för Sverige, webbnyhet Naturvårdsverket, juli 2026.

Hinder är framför allt praktiska

DE FRÄMSTA HINDREN för att inte sortera ut fler förpackningar är praktiska och består i att källsortering upplevs som besvärligt och/eller att man inte har plats för källsortering i bostaden.

Orsaker till att man inte källsorterar vissa förpackningar utan istället slänger dem i restavfallet kan sammanfattas i fyra kategorier:

KLADD, LUKT OCH HYGIEN
”De är för kladdiga av det som varit i dom att det tar mer energi att skölja ur istället för att kasta i brännbart.”

PLATSBRIST OCH FÖRVARING
”Har inte plats under diskhon.”

BESVÄRLIGHET, BEKVÄMLIGHET OCH TIDSBRIST
”Det går snabbare att slänga i vanliga sopor.”

MISSTRO, OKUNSKAP OCH UPPLEVD MENINGSLÖSHET
”Det gör ingen skillnad.”

Kladd, lukt och hygien

KLADDIGA OCH ILLALUKTANDE förpackningar återkommer som en central orsak till att förpackningar slängs i restavfallet. Många vill helt enkelt inte förvara smutsiga eller illaluktande förpackningar hemma. Matförpackningar upplevs ofta som svåra att få helt rena eller att skölja ur.

> ”Kladdiga crème fraiche-burkar eller plastpåsar kräver mycket vatten för att göras fräscha för återvinning och då känns det som att det kanske är bättre att slänga i brännbart.”

ÄCKEL KAN PÅVERKA SORTERINGEN

Smutsiga soprum kan väcka känslor av äckel hos de boende. Det ökar risken för felsortering när de slänger sina sopor, även om själva systemet för avfallshantering och återvinning är välfungerande.

Källa: How disgust sensitivity shapes waste disposal behavior in everyday public environments, Jacob Sohlberg, Peter Esaiasson, Göteborgs universitet.

Platsbrist i hemmet

42 PROCENT UPPGER att det begränsade utrymmet i bostaden hindrar dem från att källsortera fler förpackningar. Platsbristen är mest framträdande bland 18–49-åringar och bland storstadsbor, särskilt i Stockholm. Hindret kopplas ofta till små lägenheter eller till att det saknas plats för flera fraktioner, till exempel under diskbänken.

> ”Förpackningarna tar mycket plats i källsorteringskärlet och jag orkar inte gå och källsortera stup i kvarten.”

BÖRJA KARTLÄGGNINGEN I KÖKET

Behaive Nordic rekommenderar aktörer som vill öka utsorteringen att börja kartläggningen i köket, eftersom utformningen av lägenheten utgör en första tröskel.

Källa: Beteendeperspektiv på hushållsnära avfallshantering – insikter från forskning och branschföreträdare, Behaive Nordic, 2026.

Besvärlighet, bekvämlighet och tidsbrist

DET VANLIGASTE HINDRET för att sortera ut fler förpackningar är att det upplevs som besvärligt – 49 procent anger att det är tidskrävande eller kladdigt. Yngre (18–29 år) tycker i betydligt högre grad än äldre (65–80 år) att det är besvärligt: 56 procent jämfört med 26 procent. I den yngre gruppen dominerar svar som handlar om ork, stress, tidsbrist samt att det upplevs enklare att slänga förpackningar i restavfallet.

Misstro, okunskap och upplevd meningslöshet

EN BETYDANDE GRUPP uppger att de inte tror att plast återvinns, att allt ändå bränns, eller att de är osäkra på hur de ska sortera. Andra uttrycker frustration över systemet eller politiska beslut. Åsikterna är vanligast bland män i åldrarna 30–64 år, både i storstäderna och i övriga Sverige.

> ”Flera studier visar (...) att tron på att systemet faktiskt fungerar och att reglerna är meningsfulla och får önskad effekt har stor betydelse. När personer tror att deras agerande verkligen leder till positiva resultat och minskad miljöpåverkan sorterar de i högre utsträckning.”
>
> Källa: Beteendeperspektiv på hushållsnära avfallshantering, Behaive Nordic.

Tillgänglighet och insamlingssystem

AVSTÅNDET TILL NÄRMASTE insamlingsplats spelar också roll för hur mycket förpackningar som sorteras ut, framför allt för stockholmare, som i högre grad än snittet upplever att det är långt till insamlingen.

Undersökningen visar att tillgången till FNI gör tydlig skillnad på upplevd tillgänglighet. Bland svarande utan FNI anger 22 procent att det är långt till insamlingsplatsen, jämfört med 8 procent bland hushållen med FNI.

Analys

De hinder som hushållen lyfter fram är i första hand praktiska; besvär, tidsbrist, platsbrist samt kladd och lukt – snarare än bristande kunskap eller ovilja. Det talar för att insatser som gör det fysiskt enklare att sortera, som FNI och bättre förvaringslösningar, har stor potential att öka källsorteringen. Det finns också en osäkerhet kring vad som kan eller inte kan återvinnas som hindrar källsortering. Det indikerar att utbildande insatser och information om konsekvensen av att inte källsortera skulle kunna påverka incitamentet att källsortera.

46%

Vilka grupper sticker ut?

UNGA OCH ÄLDRE

De största skillnaderna i undersökningen syns mellan yngre (18–29 år) och äldre (65–80 år). Äldre är i högre grad alltid delaktiga i källsorteringen (69 mot 46 procent), och kommunens information når dem i betydligt högre grad – 63 procent av de äldre har sett den, jämfört med 29 procent av de yngre. Unga uppger i högre utsträckning än äldre att de inte har letat efter information (51 mot 24 procent).

Jämfört med äldre källsorterar unga alla sina förpackningar i lägre utsträckning (35 mot 64 procent), slänger i högre grad förpackningar i restavfallet (till exempel plastförpackningar: 40 procent mot 10 procent) och slänger i högre grad annat avfall i förpackningsinsamlingen (59 mot 43 procent).

69%

BOENDEFORM

För boende i hyreslägenhet är begränsat utrymme det främsta hindret (57 procent), och de kan i mindre utsträckning än hushåll med andra boendeformer påverka sin avfallstaxa genom att källsortera. Boende i hyreslägenhet slänger i något högre grad förpackningar i restavfallet och annat avfall i förpackningsinsamlingen.

STORSTADSPERSPEKTIV

Bland storstäderna uppger boende i Göteborg i högst grad att de källsorterar alla förpackningar (53 procent), jämfört med boende i Malmö (48 procent) och Stockholm (44 procent).

Stockholmare anger i högre grad än andra storstadsbor platsbrist som främsta hinder (49 procent) och slänger oftare plast- och pappersförpackningar i restavfallet. Detta hänger sannolikt samman med en lägre angiven tillgång till FNI (52 procent i Stockholm, mot 90 procent i Malmö och 71 procent i Göteborg).

TILLGÅNG TILL FASTIGHETSNÄRA INSAMLING

Tillgången till fastighetsnära insamling (FNI) framstår som en av de tydligaste förklaringsfaktorerna till varför inte fler förpackningar sorteras. Hushåll med FNI slänger färre förpackningar i restavfallet och upplever i mindre grad att avståndet till insamlingen är ett hinder. FNI löser dock inte allt. Hushåll med FNI är något mer benägna att lägga annat avfall än förpackningar i förpackningsinsamlingen.

Analys

Den största förbättringspotentialen finns bland yngre och bland hushåll i flerbostadshus och storstäder, där kombinationen av platsbrist, bekvämlighetshinder och lägre tillgång till FNI är som mest påtaglig.

Citat från undersökningen:

”Vi har källsortering i min hyresfastighet men av någon anledning saknas kärl för plastförpackningar och för att sortera dem måste vi promenera en längre sträcka alternativt ta med till återvinningscentral. Vi kan därför inte gå ut med plaståtervinning lika ofta som övrig återvinning och därför är det lätt att man slänger plast i restavfallet när kärlet för plastförpackningar vi har inne i bostaden är fullt. Om vår hyresvärd tillhandahöll sorteringskärl för plast hade detta problem alltså upphört.”

”...den i särklass starkaste drivkraften bakom korrekt sortering är att den upplevs som enkel att utföra i praktiken. När insamlingskärl finns nära bostaden, när det finns tillräcklig kapacitet och när insamlingsplatsen är ren, ändamålsenlig och tydligt skyltad ökar sorteringskvaliteten.”

Källa: Beteendeperspektiv på hushållsnära avfallshantering, Behaive Nordic.

Information, kunskap och förtroende

”Varje år får kommunerna sammanlagt cirka 55 miljoner kronor från Näringslivets Producentansvar för informationsinsatser kring insamling och källsortering.”

HUR KOMMUNERNAS INFORMATION NÅR HUSHÅLLEN

Kommunerna har informationsansvar gentemot hushållen när det gäller insamling och källsortering av förpackningar. Varje år får kommunerna sammanlagt cirka 55 miljoner kronor från Näringslivets Producentansvar för informationsinsatser kring insamling och källsortering av förpackningar. I dagsläget finns det ingen tydlig uppföljning av vilka insatser som görs eller effekten av insatserna.

Ungefär hälften av de svarande i undersökningen uppger att de har sett information om källsortering eller återvinning av förpackningar från kommunen, framför allt äldre.

VAD HUSHÅLLEN VET OM ÅTERVINNING

Kunskapsnivån om källsortering är överlag god bland privatpersoner. Endast 12 procent uppger att de är osäkra på hur olika förpackningar ska källsorteras, och en majoritet (66 procent) letar efter sorteringsanvisningar – men främst när de känner sig osäkra, till exempel när det är svårt att avgöra vilket material som förpackningen är gjord av.

En klar majoritet (83 procent) vet att förpackningar som inte källsorteras eldas upp.

Fyra av tio tror att den främsta orsaken till att förpackningar inte återvinns är att de inte har källsorterats, medan två av tio tror att det beror på att det är för dyrt att återvinna eller att det är mer lönsamt att elda upp förpackningar.

FÖRTROENDET FÖR ATT MATERIAL FAKTISKT ÅTERVINNS

Endast 7 procent tror inte att källsortering gör någon skillnad. Förtroendet skiljer sig dock åt mellan materialslagen: lägst är förtroendet för att plastförpackningar återvinns, där 21 procent har lågt eller mycket lågt förtroende, mot bara 3 procent för glas.

Yngre och män har lägre förtroende än andra, särskilt när det gäller återvinning av plastförpackningar.

Analys

Hushållen har alltså både kunskap om hur de ska sortera och om vad som händer med osorterade förpackningar – ändå hamnar mycket fel. Kunskap är därför inte tillräckligt för att förändra beteenden. En särskild utmaning är att hushållen bara söker information när de tror att de riskerar att göra fel; så länge de tror att de sorterar rätt korrigeras aldrig misstagen. Det låga förtroendet för plaståtervinning riskerar dessutom att minska motivationen att sortera just plastförpackningar, som är det material som är längst ifrån att nå återvinningsmålen.

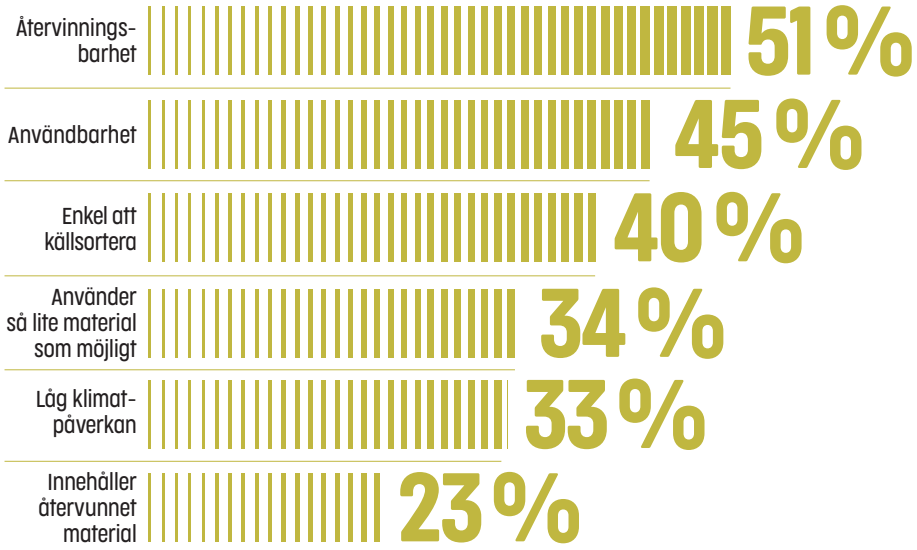
Vad vill hushållen ha av framtidens förpackningar?

ÅTERVINNINGSBARHET VIKTIGASTE EGENSKAPEN

De egenskaper som ses som viktigast hos en förpackning är att den går att återvinna till en ny produkt samt att den är enkel att använda.

Prioriteringarna skiljer sig något mellan åldrarna: yngre värderar användbarhet högst, medan äldre sätter återvinningsbarhet främst.

INTRESSE FÖR ÅTERVINNINGSBARHET

76 procent skulle uppskatta att få information om en förpacknings återvinningsbarhet direkt på förpackningen. Intresset är större bland kvinnor (81 procent) än bland män (72 procent), och störst bland boende i mellersta Norrland (83 procent).

INTRESSE FÖR ÅTERVUNNET MATERIAL

66 procent skulle uppskatta information om hur stor andel av förpackningen som består av återvunnet material direkt på förpackningen. Även här är kvinnor mer intresserade än män av den informationen (71 mot 60 procent).

Om informationen faktiskt påverkar valet av förpackad vara är däremot mer osäkert. 18 procent menar att informationen skulle påverka deras val, 55 procent att den kanske skulle göra det och 22 procent att den inte skulle ha någon inverkan.

Analys

Konsumenternas önskemål – återvinningsbarhet, enkel sortering, låg materialåtgång och information om återvunnet innehåll – ligger helt i linje med kraven i EU:s förpackningsförordning (PPWR). Producenter har därmed både ett regelverk och ett konsumentintresse som pekar åt samma håll, och goda skäl att arbeta med design för återvinning, tydlig sorteringsmärkning och information om återvinningsbarhet och mängd återvunnen råvara.

Slutsatser

Undersökningen visar att viljan och vanan att källsortera är stark i Sveriges hushåll. De har god kunskap om vad som händer med osorterade förpackningar och utmaningen ligger framför allt i att få dem att sortera ut fler förpackningar än i dag genom att göra det enklare att sortera alla förpackningar rätt, vid varje tillfälle, och att stärka förtroendet för att det som sorteras också återvinns.

*Källa: Avfall Sverige, PM nr 1 2025: Plockanalysresultat 2021–2023. **Källa: Återvinningsmålen för förpackningar 2030 – hur når vi dem?, Näringslivets Producentansvar, 2025.

KÄLLSORTERINGEN ÄR INTE TILLRÄCKLIG

Trots att de allra flesta hushåll i Sverige källsorterar sina förpackningar i någon grad sker det inte i tillräckligt hög utsträckning för att Sverige ska nå återvinningsmålen. Plockanalyser från Avfall Sverige* visar att en fjärdedel av en genomsnittlig restavfallspåse består av förpackningar, varav ungefär hälften är plast. Det verkar därmed finnas ett gap mellan den självrapporterade källsorteringen och det faktiska utfallet, som indikerar att hushållen överskattar hur mycket förpackningar de källsorterar.

PRAKTISKA HINDER PÅVERKAR MEST

Trots att hushållen vill göra rätt och vet vad som händer med osorterade förpackningar sätter vardagens praktiska förutsättningar upp hinder.

Källsortering måste vara smidigt och ha låga trösklar i källsorteringsögonblicket. När det upplevs som kladdigt, illaluktande, tidskrävande och utrymmeskrävande blir det ett enklare beslut att slänga förpackningen i restavfallet. Fastighetsnära insamling och bättre förvaringslösningar är verktyg som kan sänka trösklarna**.

UNGA ÄR DEN VIKTIGASTE MÅLGRUPPEN FÖR BETEENDEFÖRÄNDRING

Unga utmärker sig genomgående – de är mindre delaktiga, felsorterar mer, upplever fler praktiska hinder och nås i lägre grad av information från kommunen. Här finns den tydligaste målgruppen att arbeta vidare med, och behov av att ta reda på vilka incitament som krävs för att förändra deras beteende. För att framtida kommunikationsinsatser ska nå fram till unga blir det avgörande att identifiera vilka sammanhang, budskap och vilken tonalitet som fungerar bäst.

FÖRPACKNINGSDESIGN BLIR ALLT VIKTIGARE FÖR ÅTERVINNING

Att en förpackning går att återvinna är den enskilt viktigaste egenskapen för hushållen. Samtidigt försvårar sammansatta och svåravkodade material både sortering och återvinning. Producenter har därför en nyckelroll: genom design för återvinning, tydlig märkning och transparent kommunikation om återvinningsbarhet och återvunnet innehåll kan producenter både underlätta för konsumenten och möta kraven i PPWR.

Rekommendationer

ATT KÄLLSORTERA FÖRPACKNINGAR är inte en valfri aktivitet utan ett lagkrav, som finns i Avfallsförordningen 3 kap. Dessutom utgör källsorteringen nyckeln till en ökad materialåtervinning och är en förutsättning för en omställning till cirkulär ekonomi. För att öka mängden utsorterat förpackningsavfall behöver hela värdekedjan samverka.

När det gäller möjligheterna att påverka konsumenternas beteende är det främst kommuner, fastighetsägare, byggaktörer och producenter som har den största påverkanskraften. Riksdag och regering har också möjlighet att påverka genom lagstiftning och uppdrag till Naturvårdsverket, som är den ansvariga myndigheten.

Näringslivets Producentansvar föreslår sex möjliga åtgärder som dessa aktörer kan genomföra för att gemensamt motverka praktiska hinder och göra förpackningar enklare att sortera.

Åtgärder för att öka hushållens sortering av förpackningar

1. **Miljöstyrande avfallstaxa som styr mot ökad utsortering.**
2. **Kommunicera resultat och effekter av källsortering för att motverka myter om källsortering och återvinning.**
3. **Ökad kunskap om vad som krävs för att unga ska källsortera i högre utsträckning.**
4. **Välskötta miljörum med tydlig information.**
5. **Planering för källsorteringsytor i projektering av nya bostäder, såväl i bostaden som i gemensamhetsutrymmen.**
6. **Designa förpackningar som är enkla att sortera.**

FÖR KOMMUNER

Kommunerna har enligt förpackningsförordningen ett insamlingsansvar för hushållens förpackningar. Det är också kommunen som beslutar om vilken avfallstaxa som ska tillämpas i kommunen. En rapport från Avfall Sverige fastslår att kommunen med en viktbaserad taxa kan öka incitamenten för invånarna att sortera ut mer förpackningar*.

Att använda en viktbaserad taxa är dock svårt för insamlingssystem med fyrfackskärl, där avfallet inte kan vägas separat. Taxan kan inte heller på egen hand förväntas bidra till en bättre utsortering. Om den däremot kombineras med kommunikation om varför taxan ser ut som den gör och det övergripande syftet, ökar sannolikheten för att invånarna anpassar sitt beteende.

VI REKOMMENDERAR ATT KOMMUNERNA

- undersöker möjligheten att använda sig av miljöstyrande avfallstaxa och vilken konstruktion som skulle kunna bidra till ökad källsortering av förpackningar.
- delar med sig av goda exempel på åtgärder som lett till ökad källsortering av förpackningar från hushåll, samt
- kommunicerar effekten av fastighetsnära insamling när det kommer till mängden förpackningar som går till återvinning istället för förbränning och de miljömässiga vinsterna av det. Det bidrar till att öka förtroendet för systemet och slår hål på seglivade myter.

Viktbaserad taxa

”Den främsta fördelen med viktbaserad taxa är att den styr mot att sådant avfall som inte ska slängas i restavfallskärlet sorteras ut. Det gäller framför allt utsortering av returpapper och förpackningar, men även smått grovavfall som i stället lämnas på ÅVC.”*

”Kommunerna har enligt förpackningsförordningen ett insamlingsansvar för hushållens förpackningar.”

* Källa: Rapport 2020:28, Miljöstyrande avfallstaxor – användning, effekt och goda exempel, Avfall Sverige.

Fem tips till kommuner

Jurate Miliute-Plepiene, forskare inom avfall och resursflöden på IVL Svenska Miljöinstitutet, har bland annat forskat om sorteringsbeteenden och delar med sig av fem tips till kommunerna.

1 KARTLÄGG OCH PRIORITERA DE LOKALA HINDREN

Utgå från kommunens egna förutsättningar. Komplettera enkätresultaten med exempelvis plockanalyser och dialog med hushåll och fastighetsägare. Var är problemen störst, och vad beror de på? Behoven kan variera mellan bostadsområden, boendeformer och grupper av hushåll.

2 GÖR DET ENKLARE OCH MER MOTIVERANDE ATT SORTERA

När hushållen upplever platsbrist, avstånd eller besvärlig hantering behöver kommunen undersöka både hur sorteringen kan förenklas och vad som kan stärka motivationen. Samarbeta med fastighetsägare för att hitta lösningar som fungerar i vardagen.

3 ANPASSA KOMMUNIKATIONEN EFTER MÅLGRUPPEN OCH SITUATIONEN

Mer information är inte alltid lösningen. Utgå från vad målgruppen behöver och anpassa budskap, kanaler och tillfällen därefter. Om informationen inte når fram behöver kanaler, budskap och tillfällen anpassas. Unga är en viktig målgrupp, utgå inte ifrån att de saknar intresse. Undersök vad som hindrar dem och pröva vilka sätt att nå och stödja dem som fungerar bäst.

”Använd resultaten för att förbättra åtgärderna och återkoppla till hushållen.”

4 BYGG FÖRTROENDE GENOM ATT VISA VAD SOM HÄNDER MED FÖRPACKNINGARNA

Ge konkret och transparent information om vad som materialåtervinns, vilka förluster som uppstår och varför. Visa vad hushållens sortering bidrar till, men var också öppen med systemets begränsningar.

5 FÖLJ UPP ÅTGÄRDERNA OCH ANVÄND RESULTATEN

Följ utvecklingen av utsorterade förpackningar och felsortering, och utvärdera om åtgärderna har bidragit till förbättringar. Använd exempelvis insamlingsdata och återkommande plockanalyser som underlag. Använd resultaten för att förbättra åtgärderna och återkoppla till hushållen.

FÖR REGERING OCH RIKSDAG

I stället för att 290 kommuner på egen hand ska ansvara för att genomföra kommunikationsinsatser, med olika budskap, utifrån olika förutsättningar och resurser, för att tala till samma målgrupp (hushållen), föreslår vi att Naturvårdsverket får i uppdrag att genomföra en nationell och samordnad informationskampanj där samtliga berörda aktörer deltar och bidrar – kommuner, producentansvarsorganisationer, Naturvårdsverket och återvinningsindustri, i syfte att öka hushållens incitament för källsortering av förpackningar.

En långsiktig och konsekvent kommunikation i flera kanaler under en längre tidsperiod får sannolikt större effekt på hushållens källsortering än enskilda kommunikationsinsatser från kommunerna. Men för att veta vilken information som kan ha effekt på hushållens beteende är det nödvändigt att först identifiera vilka hinder och trösklar som påverkar det önskade beteendet.

VI REKOMMENDERAR DÄRFÖR att regeringen ger Naturvårdsverket i uppdrag att

- initiera ett projekt för att identifiera hinder och möjliga lösningar för ökad källsortering, framför allt hos unga vuxna,
- samla och dela framgångsrika exempel från Sveriges kommuner på ökad utsortering av förpackningar från hushåll,
- undersöka effekten som en nationell informationskampanj kan ha på hushållens källsortering av förpackningsavfall och vilka budskap som är mest effektiva för olika målgrupper, framför allt för unga vuxna, samt att
- undersöka möjligheten att tillhandahålla material om källsortering och återvinning för förskola och skola, för att motverka att dagens beteende bland unga fortgår.

VÅR KOMMUNRAPPORT 2025 visar att kommunerna är olika framgångsrika i att samla in plastförpackningar och att det finns stor förbättringspotential. För att skapa incitament till att fler förpackningar samlas in från hushållen, bör befintlig nationell lagstiftning

- kompletteras med krav på hur stora mängder varje kommun ska samla in. Om målet inte nås, ska kommunen ta fram en åtgärdsplan, samt
- inkludera tydligare kvalitetskrav, eftersom mycket av det material som kommunerna samlar in inte är förpackningsavfall, vilket påverkar möjligheten att återvinna de insamlade förpackningarna.

”En långsiktig och konsekvent kommunikation i flera kanaler under en längre tidsperiod får sannolikt större effekt på hushållens källsortering än enskilda kommunikationsinsatser från kommunerna.”

”Fastighetsnära insamling införs nu för hushåll i hela landet, vilket förbättrar tillgängligheten och väntas öka källsorteringen.”

FÖR FASTIGHETSÄGARE

En studie från Göteborgs universitet* visar att smutsiga soprum kan väcka äckelkänslor hos de boende, vilket ökar risken för felaktig sophantering. Fastighetsägare och fastighetsskötare spelar därför en viktig roll för en förbättrad utsortering.

VI REKOMMENDERAR ATT FASTIGHETSÄGARE

- säkerställer rena och välskötta miljörum,
- i eller i anslutning till miljörummet; bildstöd kan vara lättare att ta till sig än skriftliga instruktioner, samt
- använder tillgängligt utbildningsmaterial för att höja kunskapen hos boende och medarbetare.

NÄRINGSLIVETS PRODUCENTANSVAR har tillsammans med Avfall Sverige, Fastighetsägarna och Sveriges Allmännytta tagit fram en e-learningutbildning för bättre sortering i miljörum i flerfamiljshus. Utbildningen finns på *sverigesorterar.se* och är tillgänglig för alla.

I fastigheter eller bostadsområden där problemen med felsortering och dumpning av avfall är stora finns det visst stöd för att kameraövervakning och sanktioner kan bidra till att komma till rätta med problemen. Kameraövervakning bör dock ses som en sista åtgärd. På Fastighetsägarnas webbsida finns rekommendationer för hyresvärdar som funderar på kameraövervakning i soprum.

FÖR BYGGAKTÖRER

Fastighetsnära insamling införs nu för hushåll i hela landet, vilket förbättrar tillgängligheten och väntas öka källsorteringen. Förpackningsavfall behöver dock ofta mellanförvaras i bostaden innan det lämnas till återvinning, och de som bor i mindre bostäder har ofta sämre möjligheter till detta.

VI REKOMMENDERAR ATT BYGGAKTÖRER

- planerar för ytor för källsortering och förvaring redan i projekteringen av nya bostäder, samt
- framtidssäkrar fastigheterna för fastighetsnära insamling.

*Källa: How disgust sensitivity shapes waste disposal behavior in everyday public environments, Jacob Sohlberg, Peter Esaiasson, Göteborgs universitet.

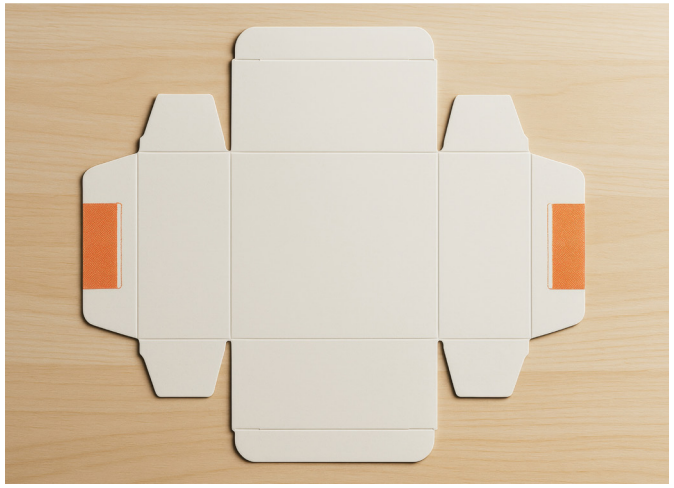
FÖR PRODUCENTER

För att underlätta för slutkonsumenterna behöver producenter designa förpackningar som är enkla att avkoda. Det ska vara lätt att förstå vilket material förpackningarna består av i källsorteringsögonblicket. Tillsammans med den nordiska märkningen ger det goda förutsättningar för en korrekt sortering.

VI REKOMMENDERAR ATT PRODUCENTER

- utformar engångsförpackningar enligt principen design för återvinning,
- använder märkningen i det nordiska skyltsystemet EU-picto, i avvaktan på en EU-gemensam märkning,
- undviker sammansatta material och materialkombinationer som är svåra eller omöjliga att separera,
- är transparenta med och kommunicerar förpackningarnas återvinningsbarhet och andel återvunnet material, samt
- ökar andelen förpackningar som är återanvändbara eller ingår i retursystem.

PRODUCENTER SOM ÄR ANSLUTNA till Näringslivets Producentansvar har tillgång till våra kriterier och manualer för förpackningsdesign samt möjlighet att rådfråga våra materialspecialister om förbättrad återvinningsbarhet i förpackningar.

”För att underlätta för slutkonsumenterna behöver producenter designa förpackningar som är enkla att avkoda. Det ska vara lätt att förstå vilket material förpackningarna består av i källsorterings-ögonblicket.”

FÖR PRODUCENTANSVARSORGANISATIONER

Producentansvarsorganisationerna ansvarar för att hjälpa anslutna producenter att uppfylla sitt producentansvar för förpackningar. Genom bra förpackningsdesign och märkning kan producenter underlätta källsorteringen. Här är producentansvarsorganisationen ett stöd för producenten.

VI REKOMMENDERAR ATT PRODUCENTANSVARSORGANISATIONER STÖTTAR ANSLUTNA PRODUCENTER I ATT

- ta fram engångsförpackningar som är återvinningsbara,
- designa förpackningar som är enkla att källsortera på rätt sätt, till exempel när det gäller separering av olika material,
- märka förpackningar med sorteringsanvisningar,
- öka andelen återanvändbara förpackningar,
- tillhandahåller uppdaterade kriterier och manualer för förpackningsdesign, samt
- utbildar anslutna producenter i förpackningsdesign för återvinning.

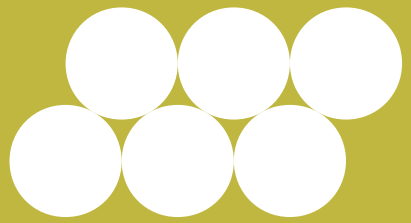
Referenser

FOTO

Gryt Film/Sven Kustus (s. 1, 5, 7, 13, 15, 18, 22).
NPA/Karin Bodin (s. 3)
NPA/Jenny Brolin (s. 8, 11, 16, 21)
iStock/FabrikaCr (s. 14)
IVL Svenska Miljöinstitutet (s. 19)
Adobe Stock (s. 5, 6, 9, 12, 15, 17, 20, 22, 23)

REFERENSER

- NPA:s kommunrapport 2025 – läget för förpackningsinsamlingen i Sveriges kommuner, Näringslivets Producentansvar.
- 19 reformförslag för ökad materialåtervinning av förpackningar, Näringslivets Producentansvar, 2026.
- Återvinningsmålen för förpackningar 2030 – hur når vi dem?, Näringslivets Producentansvar, 2025.
- Plockanalysresultat 2025, Näringslivets Producentansvar.
- Avfall Sverige, PM nr 1 2025: Plockanalysresultat 2021–2023 – tillgänglig för Avfall Sveriges medlemmar.
- Rapport 2020:28, Miljöstyrande avfallstaxor – användning, effekt och goda exempel, Avfall Sverige – tillgänglig för Avfall Sveriges medlemmar.
- Beteendeperspektiv på hushållsnära avfallshantering – insikter från forskning och branschföreträdare, Behaive Nordic, 2026.
- Plastförpackningar i restavfallet kan bli dyrt för Sverige, Naturvårdsverket, webbnyhet juli 2026.
- How disgust sensitivity shapes waste disposal behavior in everyday public environments: Experimental and difference-in-differences studies in the Nordic countries, Jacob Sohlberg, Peter Esaiasson, Göteborgs universitet.

NÄRINGSLIVETS PRODUCENTANSVAR

www.npa.se